

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ

Травень 2021

**УКРАЇНА У ФОКУСІ
ІНОЗЕМНИХ ЗМІ:
РЕФЕРАТИВНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД**

Травень 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Виконавці проєкту:

Т. Полтавець (відповідальна за випуск),
А. Берегельський (інфографіка),
О. Карашук, І. Соболева,
В. Вакульчук

ЗМІСТ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС..... 3

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
НАЙБІЛЬШ ЗНАЧИМИХ ПУБЛІКАЦІЙ**

Суспільно-політичні процеси 22

Міжнародні процеси/зв'язки 24

Російсько-українське протистояння..... 28

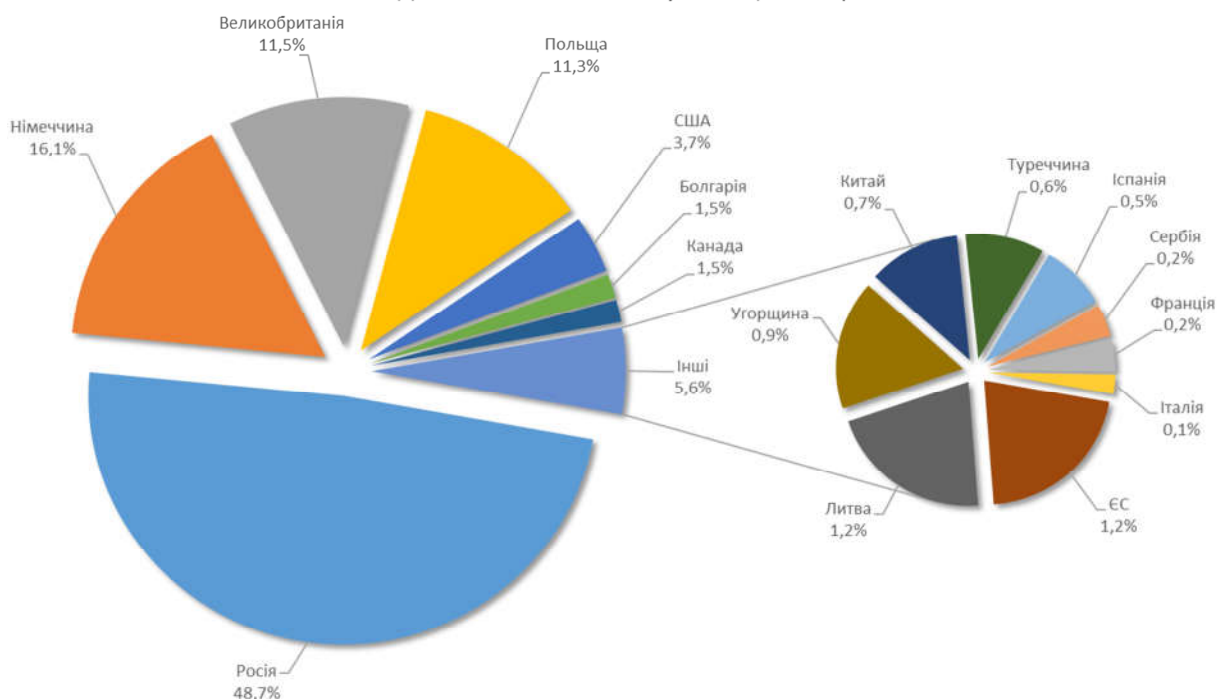
Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті
Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

Аналітичний ракурс

Моніторинг інформаційного поля за темою «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» за період з 1 по 31 травня 2021 р. дав змогу виявити та проаналізувати 2122 публікації. Загальна кількість відібраних для аналізу матеріалів за цей період становить 1040 публікацій, що надрукована російськими ЗМІ та 1082 – західними ЗМІ, що у відсотковому відношенні становить 48,7 % та 51,3 % відповідно.

Аналіз інформаційного поля продемонстрував, що в травні провідні зарубіжні ЗМІ продовжували висвітлювати питання російсько-українського протистояння, ескалації конфлікту та загострення ситуації на Сході України. Напружена ситуація, що спострігалася на українсько-російському кордоні минулого місяця, спонукала до активного обговорення проблеми конфлікту між Росією та Україною, яка існує вже досить тривалий час та несе загрози не тільки для України, а й для країн Європи.

Діаграма 1. Співвідношення кількості публікацій за країнами світу

Попри те, що Росія оголосила про завершення «перевірок боєготовності збройних сил», велика кількість військових залишилася поблизу кордону з Україною. Московський військовий оглядач П. Фельгенгауер у розмові з DW повідомив, що ризик масштабної військової конфронтації РФ з Україною нікуди не зник: «Велика регіональна війна з кожним днем стає дедалі більш імовірною». На його думку, Москва створює умови для «флангового охоплення» й швидкого оточення частин української армії, як це було в серпні 2014 р. під Іловайськом. Детальніше в статті «Попри відведення військ: загроза війни Росії та України залишається?» від 07.05.2021 р.

В. Міхнік, редактор **New Eastern Europe**, у своїй публікації *We need to talk about Russia, again* («Потрібно знову поговорити про Росію») акцентує увагу на тому, що нещодавнє нарощування військових Росії на українському кордоні не призведе до чергового нападу на Україну. На його думку, Росія і надалі використовуватиме диверсійну тактику, дезінформацію та методи ведення

гібридної війни, проте, це не буде ефективним для досягнення намічених Кремлем цілей, а така агресивна поведінка Кремля лише зміцнила позицію НАТО у питанні реагування на дії Росії.

Реакція Заходу на нарощування воєнних сил Російської Федерації на українському кордоні була одночасно швидкою та голосною: багато високопоставлених політиків засудили дії Росії, підтвердивши свою підтримку Україні, а найбільш значущою демонстрацією підтримки Заходу був телефонний дзвінок Президента Дж. Байдена до Президента України В. Зеленського. Ця публічна демонстрація підтримки, зменшила побоювання в Україні щодо майбутнього песимістичного сценарію взаємодії зі США. Це також підтвердило сподівання, що Дж. Байден виступить за Україну, прямо протистоячи Кремлю, що різко контрастує з підходом його попередника, більш детально про це можна прочитати в статті *US should grant Ukraine Major Non-NATO Ally status* («США повинні надати Україні статус головного члена Альянсу, який не входить до НАТО») від 04.05.2021 р.

У публікації *The only way to deter Putin is to arm Ukraine* («Єдиний спосіб стримати Путіна – це озброєння України») від 11.05.2021 р. йдеться про те, що існує велика загроза вторгнення Росії на територію Європи. Очевидно, що В. Путін хоче зберегти тиск і ініціативу в конфлікті, який він почав сім років тому, однак, західний світ має визнати нагальну необхідність військового зміцнення України, а не чекати наступних кроків Кремля.

Проблеми врегулювання конфлікту на Сході України залишаються актуальними і часто обговорюваними в інфопросторі зарубіжних медіа. Слід зауважити, що більшість відібраних публікацій стосувалися ослабленню переговорних позицій України та дискусій щодо дієвості Мінських домовленостей.

«Українська тематика» у політиці США залишалася актуальною та часто обговорюваною в медіа. Головною темою більшості публікацій, у яких акцентувалася увага на Україні, була подальша співпраця двох урядів у різних сферах діяльності та підтримка України в боротьбі з Російською Федерацією.

Х. Ларсен, колишній політичний радник ЄС в Україні, у публікації *US support for Ukraine should be tied to reform progress* («Підтримка України з боку США має бути пов'язана з прогресом реформ») від 04.05.2021 р. стверджує, що внутрішні реформи в Україні є стратегічним пріоритетом для всього західного світу. На думку експерта, уряд США має допомогти Україні у боротьбі з Росією, заради збереження суверенітету і територіальної цілісності країни, однак, ця допомога передбачає підтримку розпочатих реформ, які націлені на зміцнення України у боротьбі з російською агресією.

Візит державного секретаря США Е. Блінкена до Києва продемонстрував підтримку США Україні в багаторічній боротьбі з Російською Федерацією. У той час, коли міжнародне співтовариство вітало відведення російських військ, Е. Блінкен, поставив під сумнів достовірність інформації про відступ Москви і підкреслив, що небезпека ще не минула, детальніше про це та інше в публікації *Blinken in Kyiv: US «stands strongly» with Ukraine* («Блінкен в Києві: США “твердо ставляться” до України»), опублікованій виданням **Atlantic Council** 06.05.2021 р. Це ж видання в аналітичному матеріалі *Blinken Kyiv visit analysis: What next for US-Ukraine ties?* («Аналіз візиту Блінкена в Київ: Що далі для зв'язків США та України?») від 11.05.2021 р. детально висвітлює цю подію та зробило свої висновки щодо подальшої співпраці двох урядів. У статті *What Does Biden Really Want in Ukraine?* («Чого насправді хоче Байден в Україні?») від 08.05.2021 р., опублікованій виданням **The National Interest** також йдеться про українсько-американські відносини та візит Е. Блінкена до України.

Не менш важливою подією для України у травні стала зустріч Е. Блінкена з міністром закордонних справ Росії С. Лавровим. Згідно з інформаційним повідомленням, що оприлюднив держдеп США за результатами зустрічі Е. Блінкена й С. Лаврова, головною темою зустрічі стало нарощення російських військ на кордоні з Україною та в Криму. Хочемо зауважити, що такого

формату зустрічі є небезпечними для України, оскільки «українське питання» вирішується без участі українських представників. У Києві ця зустріч викликала занепокоєння, адже Вашингтон і Москва можуть на двосторонній основі вирішувати питання, що мають для України вкрай важливе значення. На зустрічі сторони обережно висловили свою готовність до співпраці, незважаючи на глибинні відмінності в політиці, проте, деякі українські політики та коментатори бачили зовсім інший підтекст. Детальніше про зустріч Е. Блінкена та С. Лаврова в статті *Why the Reykjavik Meeting Was A Nightmare for Kyiv* («Чому зустріч у Рейк'явіку стала для Києва кошмаром») **The National Interest** від 22.05.2021 р.

У травні іноземні медіа також обговорювали судові процеси у справі першого імпічменту Д. Трампа, який було розпочато у зв'язку з тиском Д. Трампа на Президента України В. Зеленського у власних особистих і політичних інтересах, а також висвітлювали деталі кримінального розслідування щодо Р. Джуліані, пов'язаного з його діяльністю в Україні в останні роки президентства Д. Трампа. Видання **The National Interest** у статті *Why the New York Times Is Getting Ukrainegate Wrong* («Чому New York Times помиляються щодо Ukrainegate»), опублікованій 28.06.2021 р., ставить під сумнів інформацію оприлюднену виданням New York Times щодо Ukrainegate, та представляє нові деталі в розслідуванні цієї справи.

У досліджуваній період відібрано велику кількість повідомлень, що стосувалися питань озброєння та обороноздатності української армії. Не менш актуальними залишалися проблеми вступу України до НАТО та співпраці з Північноатлантичним альянсом.

У травні загальний тег «Політика пам'яті» набув високих значень, оскільки в цей період відзначали державні свята, зокрема День пам'яті і примирення, День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні та День пам'яті українців, що рятували євреїв під час Другої світової війни. Здебільшого публікації цієї тематики були відібрані з російських інформаційних ресурсів, матеріали містили констатацію фактів та мали нейтральний характер.

У досліджуваній період низка публікацій була присвячена газотранспортним проблемам. Дискусії щодо подальшого будівництва газопроводу «Північний потік-2», зокрема звернення парламентарів, науковців та експертів з багатьох країн світу до уряду Німеччини з вимогою ввести мораторій на будівництво газопроводу «Північний потік-2», стали топовими темами обговорення в медіапросторі зарубіжних ЗМІ. Як зазначалося в тексті звернення, «введення мораторію дасть чіткий сигнал російським лідерам про те, що вони повинні очікувати наслідків, у випадку подальшого порушення Росією міжнародного права, на якому базується європейський порядок». Детально про це можна прочитати у матеріалі *Nord Stream 2: apel do rządu Niemiec o moratorium* («Північний потік-2: звернення до уряду Німеччини щодо введення мораторію») опублікованому **W gospodarce** 28.05.2021 р.

Скасування Сполученими Штатами Америки санкцій щодо «Північного потоку-2» стали не менш обговорюваними в іноЗМІ. Як зазначалося в більшості проаналізованих публікацій, Дж. Байден не підтримує будівництво газопроводу «Північний потік-2». На його думку, цей проект є «поганою угодою для Європи», тим не менше, уряд США відмовився від санкцій проти експлуатаційної компанії газопроводу. Критики говорять, що це «подарунок» для В. Путіна. Детальніше в статті *Biden verzichtet auf US-Sanktionen gegen Nord Stream 2 AG – auch Berlin zuliebe* («Байден відмовився від санкцій США проти «Північного потоку-2» також завдяки Берліну»), опублікованій виданням **Focus** 20.05.2021 р.

«Український сегмент» проблеми пандемії Covid-19, у іноземних медіа, за нашими спостереженнями, стає менш обговорюваним, а актуальність цього питання знижується.

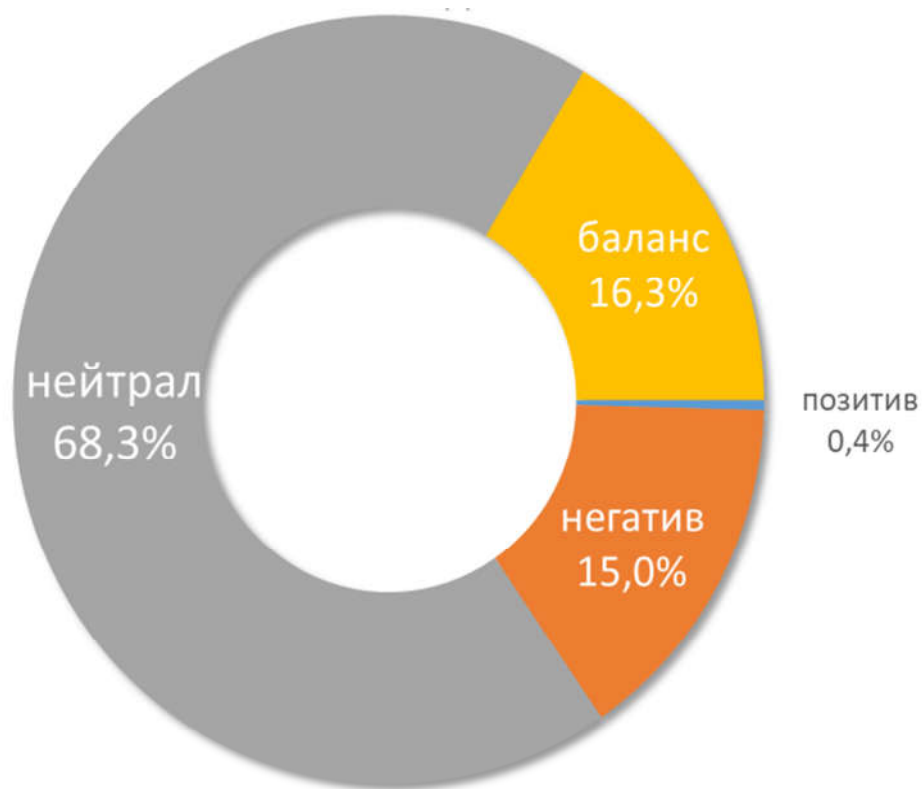
Події у Білорусі в травні 2021 р. спричинили інформаційну бурю у мас-медіа: авіаблокада й санкції проти Білорусі з боку Європи та України стали топовими темами в іноЗМІ наприкінці травня. Аналіз показав, що більшість відібраних публікації були інформативними або новинними з нейтральним контекстом.

Соціально-економічні проблеми в Україні також часто обговорювали зарубіжні журналісти, щоправда, у розрізі тематики публікацій не виявлено однієї або декількох тем, широко висвітлених або часто обговорюваних: для соціальної сфери актуальною залишається проблема трудової міграції та заробітчанства, а для економічного сегмента – проблеми співпраці України з МВФ та отримання чергового валютного траншу.

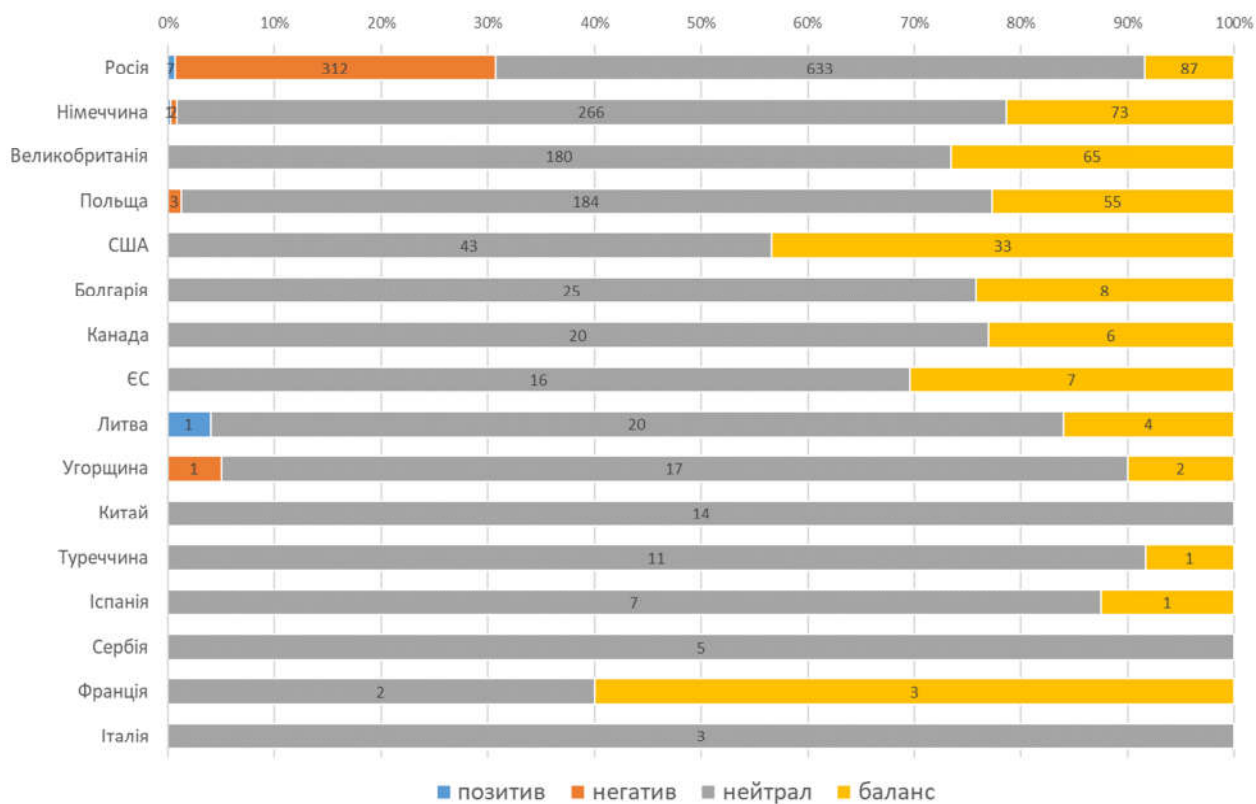
Проблеми окупованих територій України, у тому числі Криму, активно висвітлювали російські медіа: у інфопросторі країни-агресора часто зустрічалися публікації, присвячені проблемі водопостачання на півострів та видачі російських паспортів українцям.

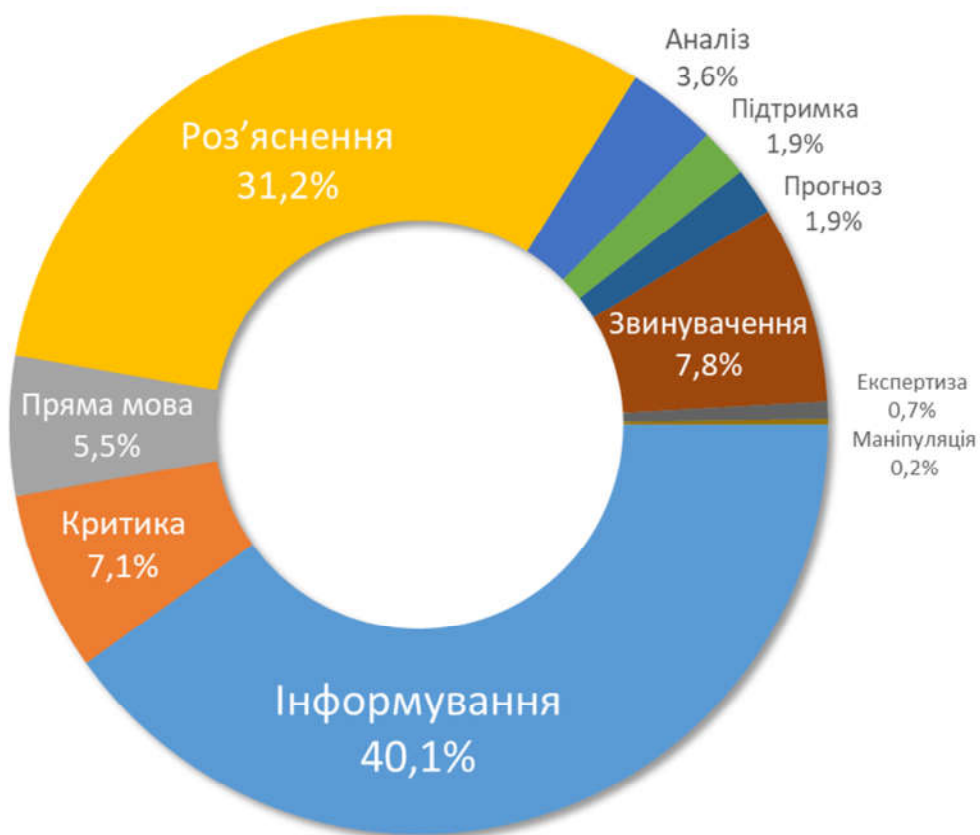
Діаграма 2. Загальна ієрархія тегів за тематичною групою

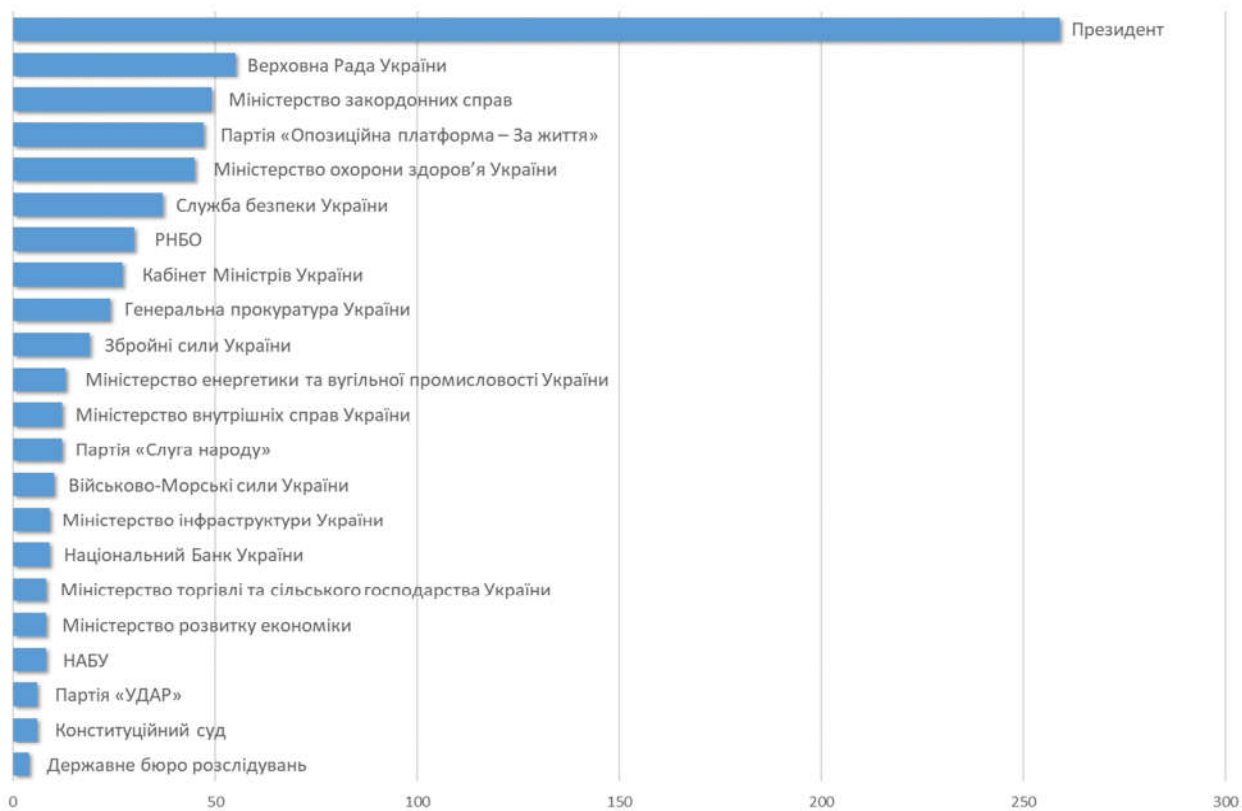
Діаграма 4. Контекст повідомлень

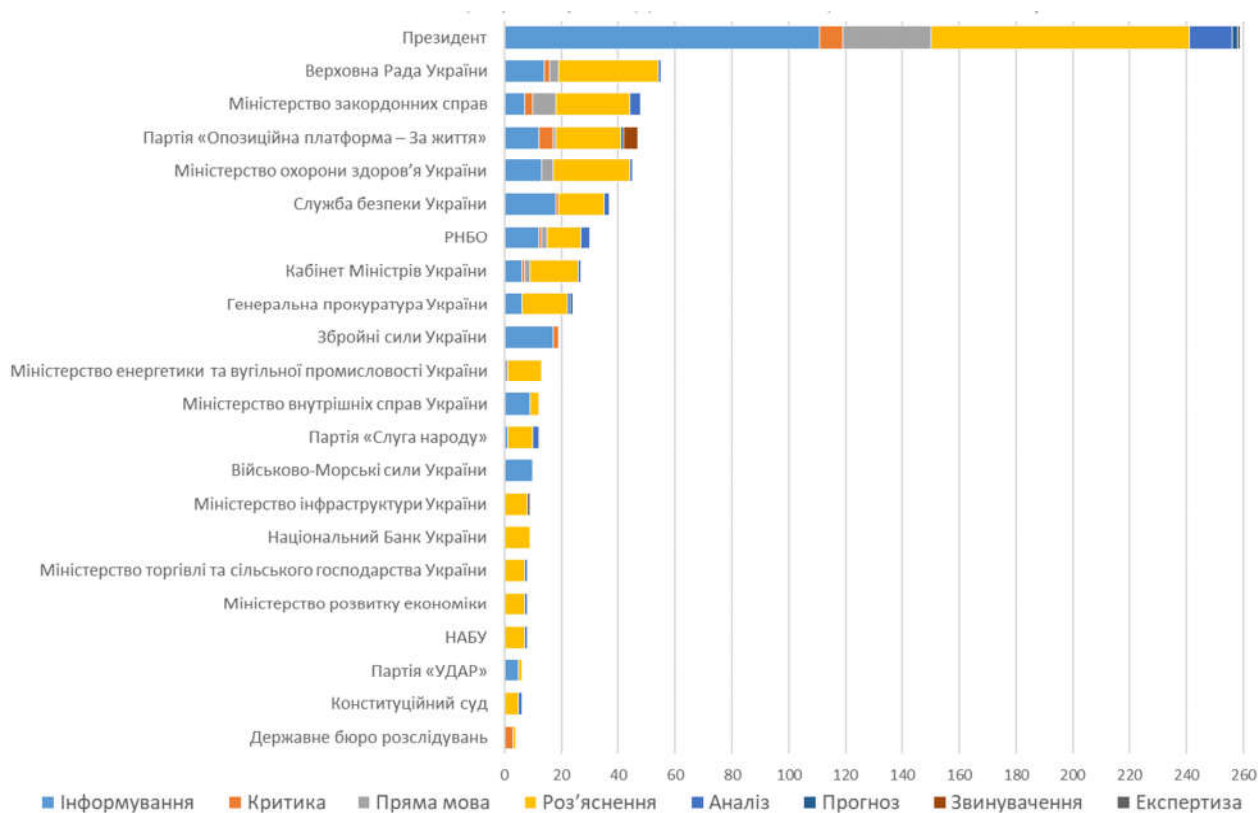
Діаграма 5. Контекст повідомлень за країнами світу

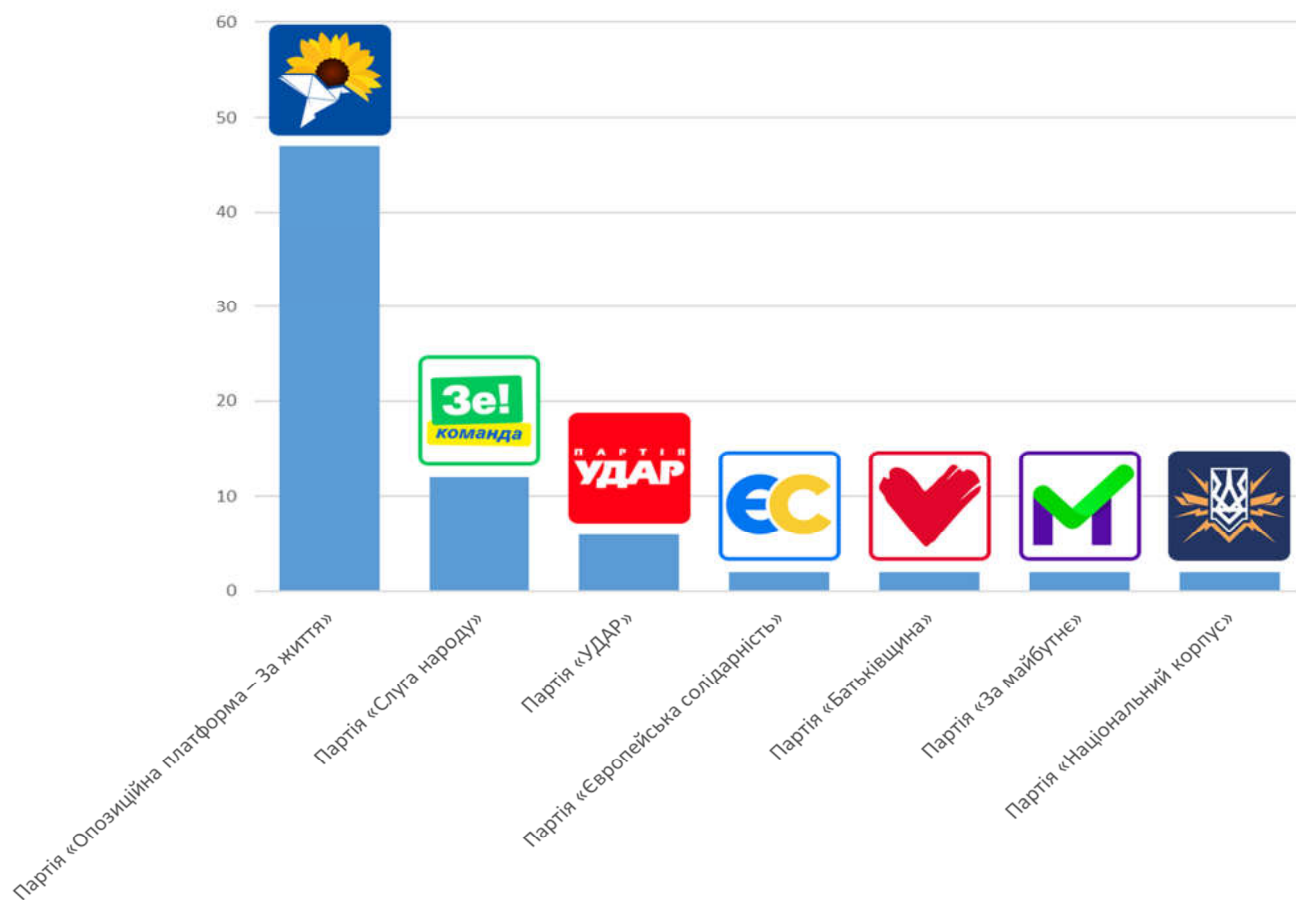
Діаграма 6. Іntenції (мета публікації)

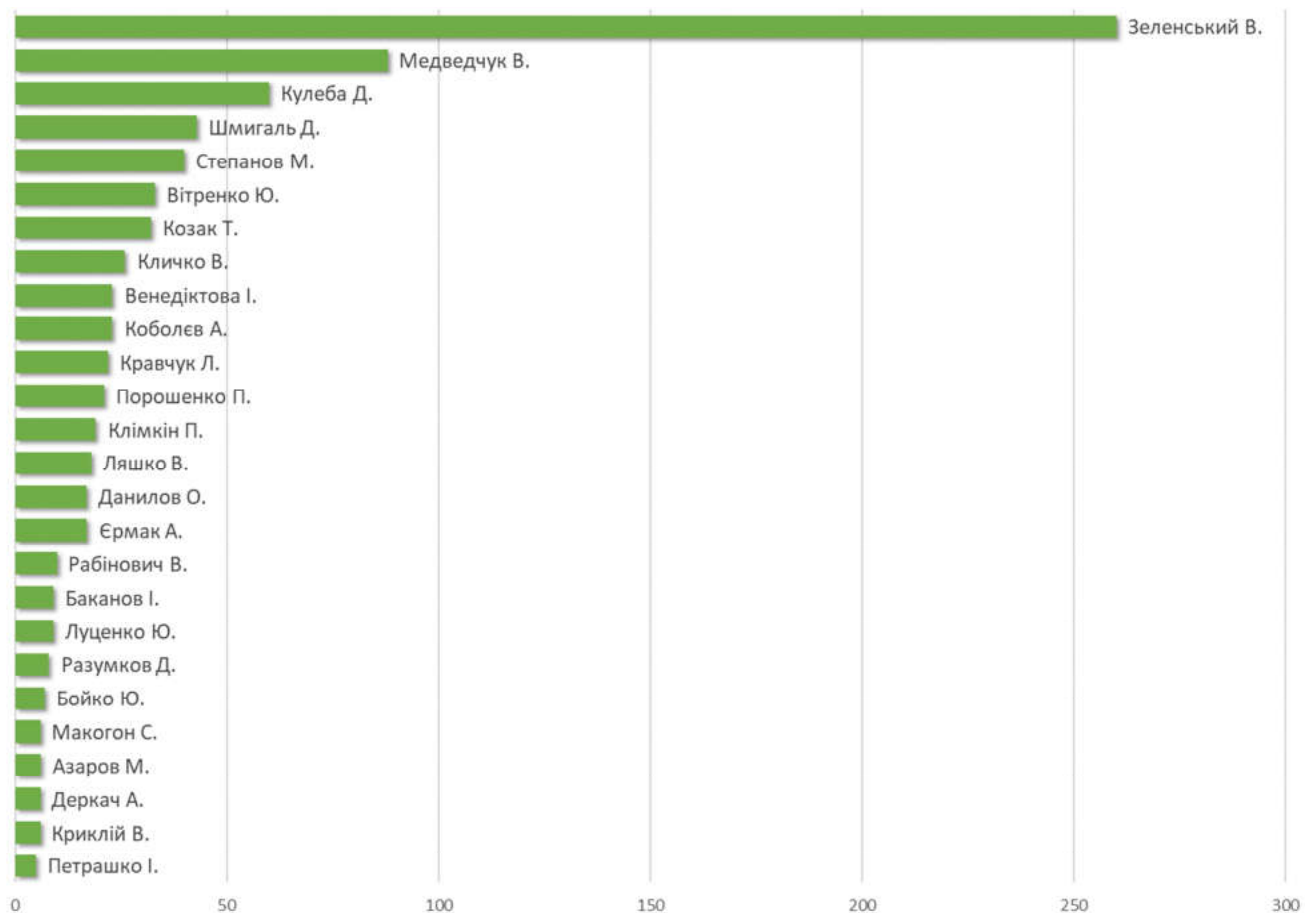
Діаграма 7. Соціальні інститути

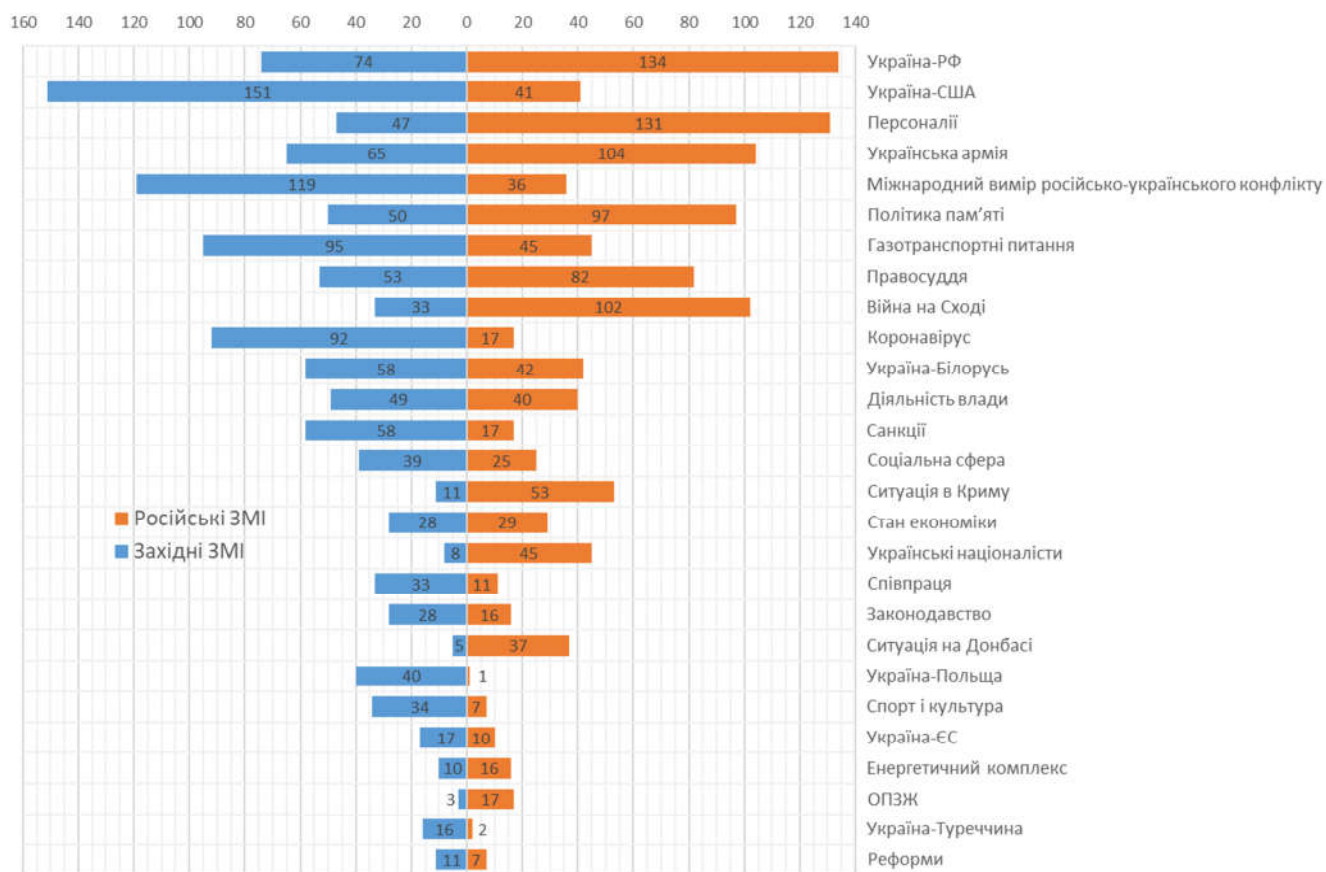
Діаграма 8. Іntenція (мета) повідомлень за соціальними інститутами

Діаграма 9. Згадувані партії

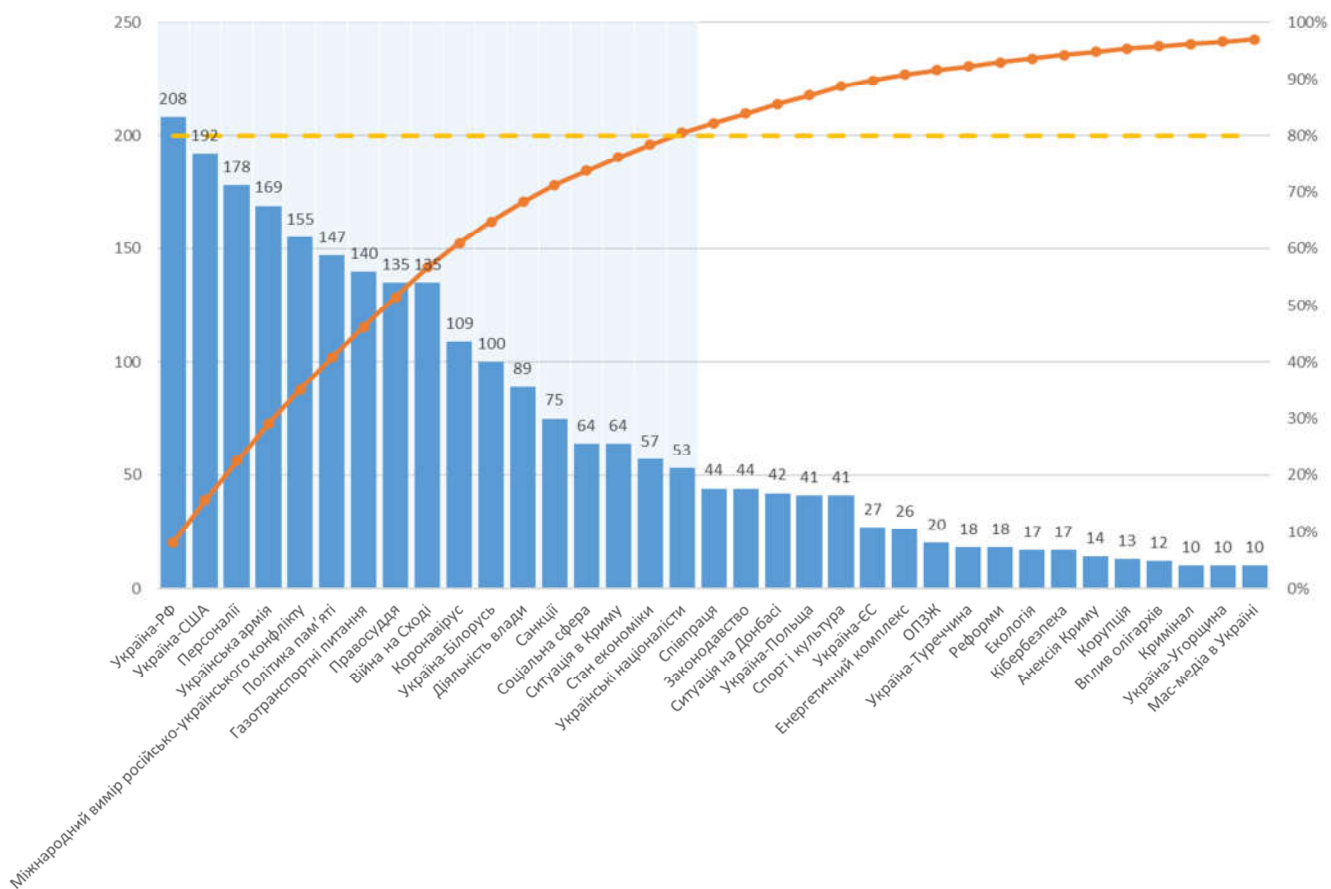
Діаграма 10. Персоналії

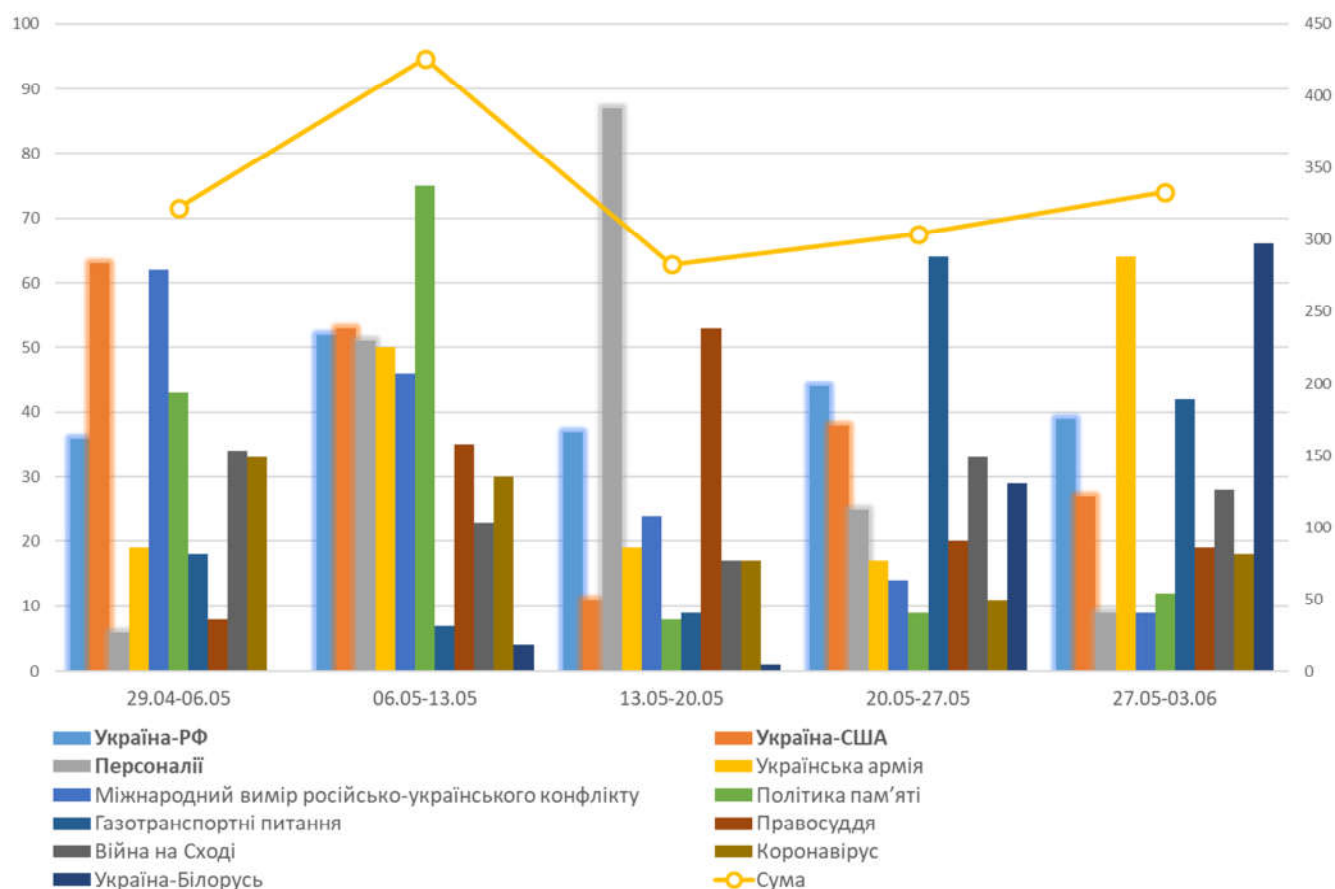
Діаграма 11. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

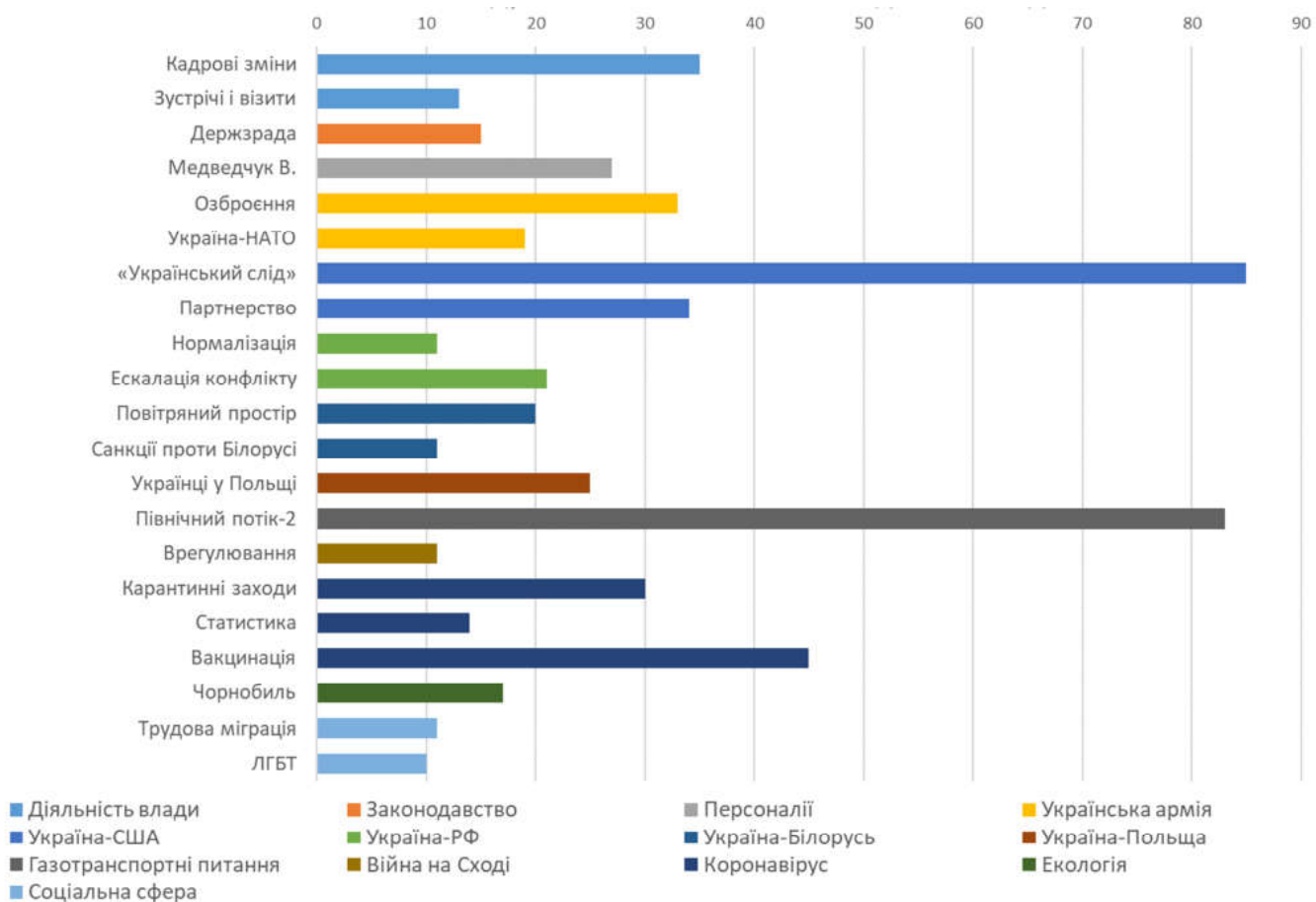
Діаграма 12. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

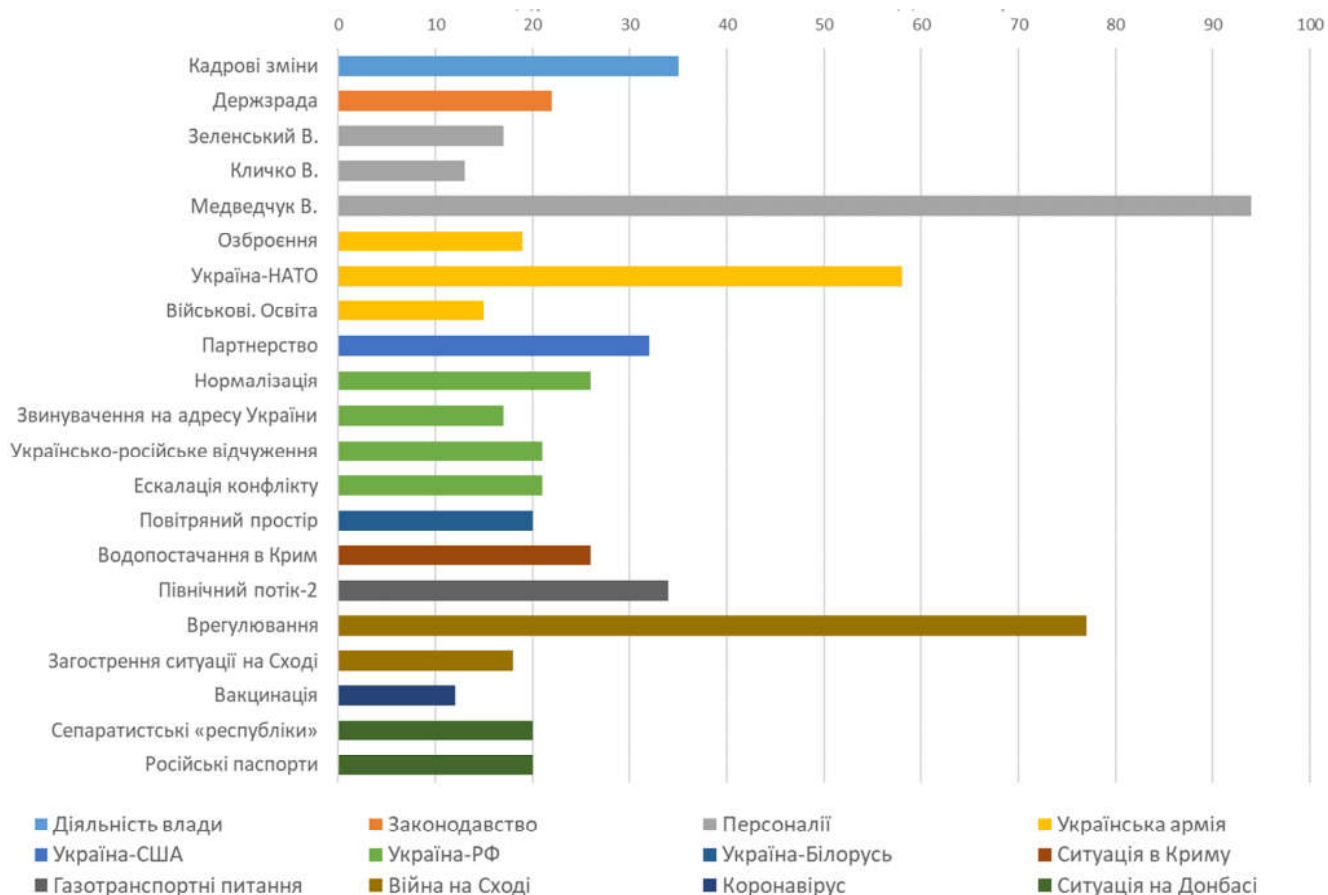
Діаграма 13. Найбільш топові тематичні теги, що формують 80 % інформаційного простору (діаграма Парето)

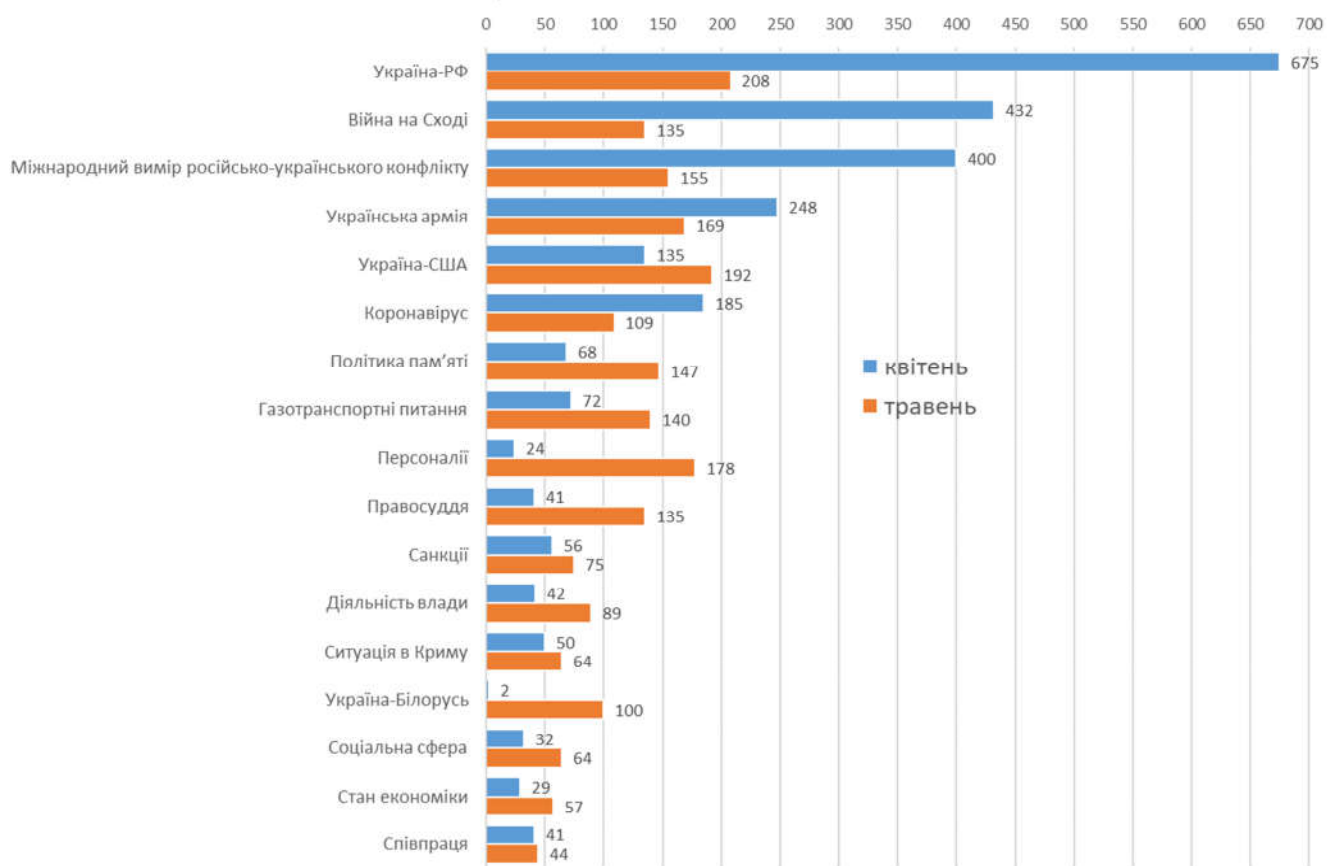
Діаграма 14. Динаміка найбільш топових тематичних тегів

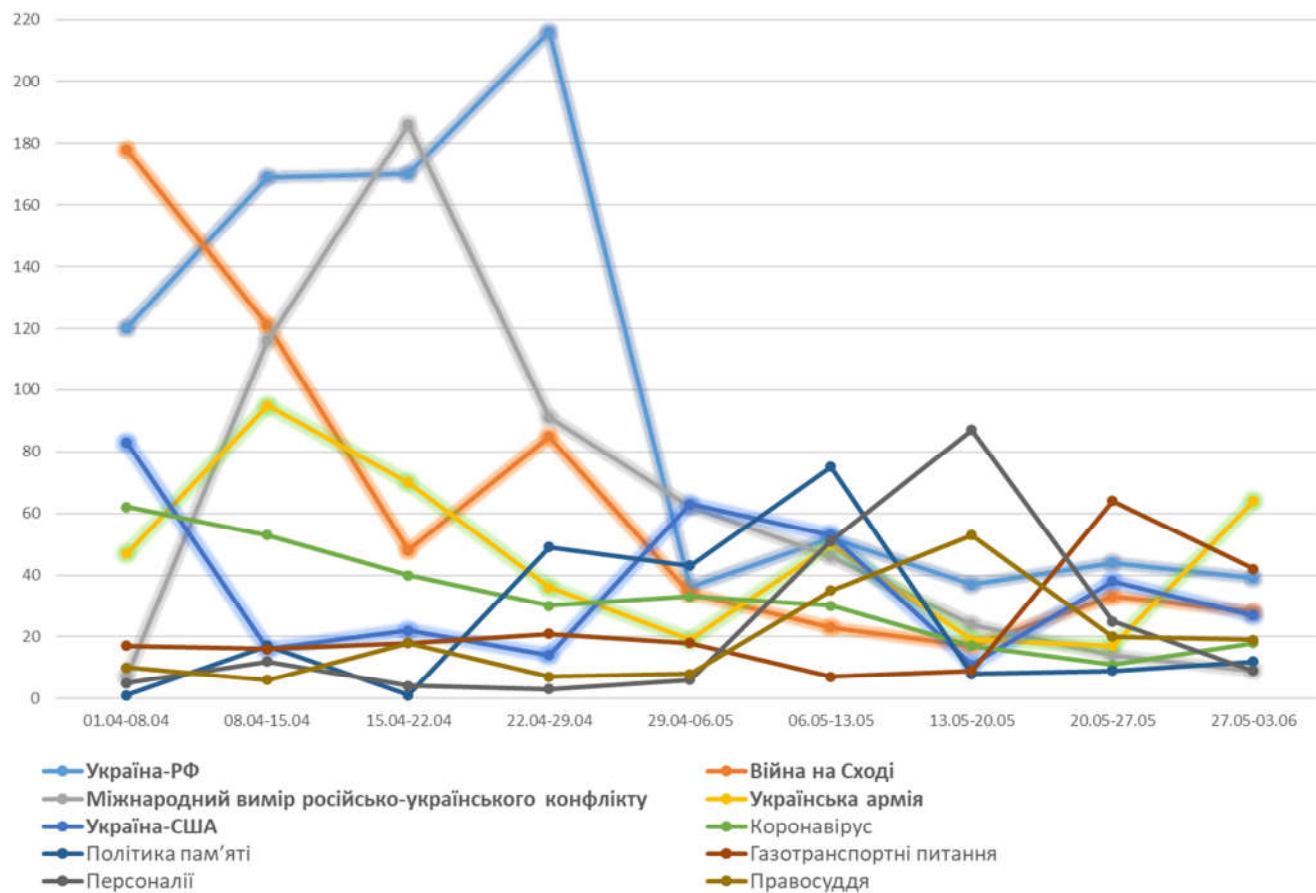
Діаграма 15. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в західних ЗМІ

Діаграма 16. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в російських ЗМІ

Діаграма 17. Порівняння кількості повідомлень найбільш топових тематичних тегів за квітень – травень

Діаграма 18. Динаміка найбільш топових тематичних тегів за квітень – травень

Реферативний огляд найбільш значимих публікацій

Суспільно-політичні процеси

П. Вовк, голова Окружного апеляційного суду м. Києва, у тісній співпраці з А. Портновим, соратником президента-втікача В. Януковича, розробив план захоплення влади через вищі суди. Національне антикорупційне бюро України звинуватило П. Вовка у створенні злочинної організації з метою захоплення державної влади шляхом встановлення контролю над Вищою кваліфікаційною комісією суддів, Вищою радою правосуддя і створенні штучних перешкод у їхній роботі. Детальніше про резонансну справу у статті *«Президент Зеленський вирішив ліквідувати ОАСК»* опублікованій виданням Міст Online від 04.05.2021 р.

Незалежні суди, чесні прокурори і поліція – все те, що на Заході прийнято називати інститутами правової держави, – погано приживаються на пострадянському просторі. Реформи тривають роками, іноді десятиліттями, а результати набагато скромніші за очікування. Що заважає? Чому боротьба з корупцією часто виглядає красивою тільки на папері?

Німецький фонд Бертельсманна (Bertelsmann Stiftung) аналізує ситуацію в країнах-учасницях програми Європейського Союзу «Східне партнерство». Після того, як восени 2020 р. було опубліковано дослідження про республіки Південного Кавказу, настала черга України та Молдови. Дослідження, присвячене цим країнам, фонд представив у середу, 5 травня. Про результати дослідження можна дізнатися із публікації видання DW *«У Німеччині пояснили, чому в Україні та Молдові кульгає правосуддя»* від 06.05.2021 р.

Звільнення А. Коболева з посади генерального директора «Нафтогазу» – це не просто чергова сварка в Києві. З метою усунення Коболева прем'єр-міністр Шмигаль призупинив спостережну раду «Нафтогазу» на два дні. Тим самим він погрузився у систему корпоративного управління Нафтогазу та зобов'язання, які Київ узяв на себе перед міжнародним співтовариством. Наслідки цього рішення набагато гірші, ніж просто грубе порушення правил корпоративного управління. Своїми діями прем'єр-міністр України розпочав шлейф подій, які, ймовірно, можуть сильно нашкодити «Нафтогазу». Ці події можуть підірвати статус «Нафтогазу» як найбільшого платника податків у країні, одночасно загрожуючи Україні дефіцитом газу, підвищенням цін на газ та зростанням енергетичної незахищеності. Про це у статті *«Naftogaz fiasco risks undermining Ukraine»* (Фіаско «Нафтогазу» ризикує підірвати Україну) видання Atlantic Council від 06.05.2021 р.

Незважаючи на обіцянки, за останні 2 роки жодного процесу структурних реформ не відбулося, головний девіз В. Зеленського, що ера бідності добігає кінця, також застопорився, як і ілюзія міцного миру на Донбасі. На думку соціологів, українське соціальне середовище ще ніколи не було таким апатичним, як сьогодні. Хоча все починалося так гарно і з надією. В. Зеленський був обраний президентом з безпрецедентною підтримкою, намагався оточити себе власними довіреними особами, як це зробив у сатиричному фільмі «Слуга народу», який зіграв ключову роль у його обранні. З 13 ключових посад в адміністрації президента 7 зайняли колишні партнери по бізнесу в індустрії розваг. «Слуги народу» перемогли з безпрецедентною легкістю. З 43 % успіхом на виборах вони здобули законодавчу більшість, якої ніколи раніше не було. Здавалося, ця

стабільна урядова більшість могла б здійснити радикальні зміни, зламати корумповану політичну систему, але незабаром це довелося усвідомити: чекати дива було марно. Детальніше у статті «*Nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket Zelenszkij*» (Зеленський не виправдав своїх сподівань) опублікованій угорським виданням Magyar Nemzet від 09.05.2021 р.

Стара «судова корпорація» Україна стикається з серйозним викликом її монополії влади. Під тиском своїх міжнародних партнерів адміністрація Зеленського знову наполягає на перегляді процедур призначення членів Вищої ради правосуддя України в складі 21 члена. Рада несе загальну відповідальність за набір і дисципліну суддів. До теперішнього часу, Рада суддів, обирала своїх членів таємним голосуванням. Це виявилось рецептом зміцнення старої судової системи з її яскраво вираженою радянською культурою і комплексом інтересів. У березні 2020 р. Конституційний суд призупинив реформи, анулювавши основні частини закону, прийнятого в жовтні 2019 р. Суд постановив, що ця колегія не може скасовувати рішення ВРЮ, і відхилив ряд поправок, спрямованих на зміцнення дисциплінарних процедур щодо суддів. Детальніше про реформи судової системи у публікації «*Is Ukraine about to cut the Gordian knot of judicial reform?*» (Чи збирається Україна розрізати Гордієвий вузол судової реформи?) від 10.05.2021 р.

Головний прокремлівський політичний діяч України, В. Медведчук, був звинувачений у державній зраді і відправлений під домашній арешт. Протягом останніх 7 років неоголошеної війни між Росією і Україною, Медведчук не приховував своїх російських симпатій. Навпаки, він часто демонстрував свої тісні особисті зв'язки з В. Путіним, який є хрещеним батьком дочки Медведчука, і проводив численні зустрічі віч-на-віч з російським лідером в Москві. Незважаючи на те, що Медведчук вважав себе недоторканим через те, що є посередником між Києвом і Кремлем, проте президент В. Зеленський, мабуть, вирішив, що цей статус припиняє застосовуватися. Детальніше у статті «*Putin's key Ukraine ally charged with treason*» (Ключовий союзник України Путіна звинувачений у державній зраді) від 13.05.2021 р.

З тих пір як Україна здобула незалежність, послідовні спроби реформувати прокуратуру країни не увінчалися успіхом. Це залишається однією з головних перешкод на шляху подолання пострадянської спадщини України – порочного кримінального правосуддя і системної корупції. На думку, І. Венедиктової, довіра громадськості до верховенства права може бути відновлено тільки діями, а не словами. Дізнатися більше про реформування української прокуратури (погляд І. Венедиктової на проблему) у статті «*A new vision for Ukraine's Prosecution Service*» (Нове бачення прокуратури України) від 13.05.2021 р.

В Україні знову, втретє з початку пандемію COVID-19, вакантна посада міністра охорони здоров'я. Верховна Рада України, у вівторок, 18 травня, проголосувала за відставку міністра охорони здоров'я М. Степанова. Відповідне рішення підтримали 292 народні депутати. Подання на звільнення Степанова з посади вносив особисто прем'єр-міністр Д. Шмигаль. Виступаючи з трибуни, він назвав основною причиною такої ініціативи повільний прогрес із щепленням та поставками вакцин в Україну, хоча головним завданням, яке стояло перед міністром на 2021 р., було забезпечення України достатньою кількістю вакцин вже в першій половині цього року. Про підсумки діяльності М. Степанова на посаді міністра охорони здоров'я можна прочитати у статті «*Третій пішов: за що звільнили міністра охорони здоров'я Степанова*» від 19.05.2021 р.

У четвер, 20 травня, виповнюється два роки після інавгурації президента України В. Зеленського. У Євросоюзі перший рік його президентства оцінювали переважно позитивно. Однак вже під час другого року президентства критика на адресу Зеленського лунала суттєво частіше. DW з'ясувала, що думають у Брюсселі про другий рік правління українського президента. Детальніше у статті *«Як у ЄС оцінили другий рік президентства Зеленського (відео)»* від 20.05.2021 р.

І. Венедиктова, генеральна прокурорка України, запевнила, що підписала повідомлення депутатам проросійської парламентської фракції «Опозиційна платформа – За життя» – куму президента Російської Федерації В. Медведчуку та Т. Козаку – про підозру в державній зраді та замаху на розграбування національних ресурсів у Криму. Того ж дня уточнила на спільному з І. Бакановим, головою Служби безпеки України, брифінгу, що, по-перше, підозрювані передали окупантам документи родовища «Глибока» на шельфі Чорного моря у виключній економічній зоні України. По-друге, за словами лейтенанта Баканова, торік «Медведчук передав Козаку, який перебував тоді в РФ, секретні дані про розташування прихованого військового підрозділу Збройних сил України, його особовий склад, бойову підготовку». По-третє, СБУ розслідує участь підозрюваних у розробці антиукраїнського проєкту «Промінь». «Мета – створення інфраструктури впливу на користь РФ. Збирати персональні дані українців, вербувати їх, впливати на внутрішню політику нашої держави, поширювати пропаганду», – пояснив глава спецслужби. Думки експертів та політичних діячів, з цього приводу, опублікувало видання Міст Online у статті *«Хто наважиться ув'язнити кума Путіна?»* від 21.05.2021 р.

Американські чиновники люблять зображувати Україну як сміливу демократію, що відбивається від загрози агресії з боку авторитарної Росії. Ідеалізований імідж Вашингтона ніколи по-справжньому не відповідав справжній реальності, але розрив зараз став прірвою. Кілька дій, здійснених урядом президента В. Зеленського за останні місяці, викликають тривогу щодо авторитарності. Поводження з Україною як з корисним (набагато менш важливим) американським партнером з питань безпеки не може бути виправданим на основі реалістичних розрахунків і є безпідставним провокаційним щодо Росії. Спроба зобразити Україну як зразкову демократію, що заслуговує на захист США з моральних підстав, є ще більш надуманою, що відображає або навмисну сліпоту, або найгірший вид цинізму. Детальніше у статті *«Ukraine's Accelerating Slide into Authoritarianism»* (Прискорення скочування України до авторитаризму) від 30.05.2021 р.

Міжнародні процеси/зв'язки

Львів відмовився купувати білоруські автобуси, а Україна запровадила додаткове мито на імпорт транспорту з Білорусі. Чи страждає торгівля між країнами від охолоджених політичних відносин на тлі протестів у Білорусі? Детальніше у публікації DW *«Чи відбивається політична криза між Україною та Білоруссю на торгівлі»* від 04.05.2021 р.

Оголошення Росією про те, що вона почне виводити війська з українського кордону, полегшило занепокоєння з приводу можливої неминучої ескалації конфлікту. Однак нещодавнє нарощування військ Путіна послужило нагадуванням про те, що Україна залишається лінією фронту в умовах

нової холодної війни та ареною триваючого військового протистояння, яке може спалахнути в будь-який момент, що може мати катастрофічні наслідки для європейської безпеки. Західна реакція на військові накопичення Путіна на українському кордоні була одночасно швидкою та голосною. Багато високопоставлених діячів засудили дії Росії, підтвердивши свою підтримку Україні. Безумовно, найбільш значущою демонстрацією підтримки Заходу був телефонний дзвінок президента Джо Байдена до українського президента В. Зеленського. Ця публічна демонстрація підтримки полегшила побоювання в Україні щодо майбутнього стратегічно важливих відносин країни зі США. Це також підтвердило сподівання, що Байден виступить за Україну, прямо протистоячи Кремлю, що різко контрастує з підходом його попередника. Детальніше у матеріалі «*US should grant Ukraine Major Non-NATO Ally status*» (США повинні надати Україні статус головного члена Альянсу, який не входить до НАТО) від 04.05.2021 р.

Нещодавнє накопичення російських військових на українському кордоні викликало міжнародну тривогу. В той час як страхи потроху відступають, Росія посилила свою давню червону лінію, яка не дозволить НАТО наблизитися. Між тим, малоімовірним є те, що контрольовані Кремлем «сепаратистські республіки» на сході України коли-небудь приєднаються до решти країни. За цих умов, політика США найкраще направлена на підтримку стійкості України в умовах триваючих спроб Росії підірвати суверенітет і територіальну цілісність країни. Цілям адміністрації Джо Байдена було б найкраще забезпечити прийняття підходу «жорсткої любові» до України, покликаною заохочувати реформи. Докладніше про це у аналітичному матеріалі «*US support for Ukraine should be tied to reform progress*» (Підтримка України з боку США має бути пов'язана з прогресом реформ) від 04.05.2021 р.

6 травня, з офіційним візитом до Києва прибув держ. секретар США, Ентоні Блінкен. Приїзд американського дипломата сприймався як своєчасне підтвердження підтримки, оскільки Україна продовжує стикатися із загрозою великої ескалації Росії в умовах тимчасової семирічної війни двох країн. Поява Блінкена в українській столиці відбулася після посиленої напруженості через накопичення російських військ уздовж українського кордону. Нещодавнє «бряскання зброєю» В. Путіним, породило побоювання, що Кремль може готувати повномасштабний військовий наступ, щоб розширити свої позиції на материковій частині України. Міжнародне співтовариство вітало відведення російських військ, однак, виступаючи в Києві в четвер, Блінкен поставив під сумнів достовірність вимог Москви і підкреслив, що небезпека ще не минула. Детальніше про це у статті «*Blinken in Kyiv: US “stands strongly” with Ukraine*» (Блінкен в Києві: США «твердо ставляться» до України) опублікованій виданням Atlantic Council від 06.05.2021 р.

У Києві, державний секретар, Ентоні Блінкен, пообіцяв продовжувати допомогу США Україні, наголошуючи на необхідності подальших внутрішніх реформ. Але, незважаючи на своє символічне значення, візит мало чим розвіяв хмару стратегічної двозначності, що нависла над відносинами США та України. Поточна стратегічна неоднозначність Вашингтону ризикує надіслати неправильні сигнали як Києву, так і Москві. Більш широко про українсько-американські відносини та візит Е. Блінкена до України у статті «*What Does Biden Really Want in Ukraine?*» (Чого насправді хоче Байден в Україні?), опублікованій виданням The National Interest від 08.05.2021 р.

Приїзд держсекретаря Е. Блінкена до Києва, позиціонувався як демонстрація підтримки, покликаної підкреслити поточну підтримку США Україні на тлі побоювань з приводу можливої

ескалації семирічної війни країни з Росією. Блінкен був першим високопоставленим чиновником адміністрації Байдена, який відвідав столицю України. Його прибуття було особливо відрадним, оскільки воно відбулося після декількох тижнів підвищеної напруженості, викликаної великим нарощуванням російської військової потужності на українському кордоні. Виступаючи в Києві, Блінкен підкреслив важливість американо-українських зв'язків і закликав Росію «припинити нерозумні й агресивні дії». Аналіз візиту Е. Блінкена до України у матеріалі «*Blinken Kyiv visit analysis: What next for US-Ukraine ties?*» (Аналіз візиту Блінкена в Київ: Що далі для зв'язків США та України?) опублікованому виданням Atlantic Council від 11.05.2021 р.

Анексія Криму перевернула баланс військової могутності в Чорному морі, яка до не давна була розділена майже порівну між прибережними державами, на користь Росії. Під час недавнього нарощування російських військ в окупованому Криму і через східні кордони України Москва оголосила, що вона закриває частини Чорного моря і Керченської протоки для іноземних військових кораблів та інших суден. Закриття кордонів, в період збільшеної політичної і військової напруженості, являє собою ще одну неспровоковану ескалацію в рамках триваючої кампанії Москви по підризу і дестабілізації сусідньої України. Керченська протока має вирішальне значення для України, оскільки він з'єднує Азовське море з Чорним, а, отже, забезпечує вільний прохід українських суден з портових міст, таких як Маріуполь, у зовнішній світ. Росія прекрасно усвідомлює важливість Чорного моря. Єдиним правильним рішенням конфлікту у Чорному морі може стати тісніша співпраця Україною і Туреччиною у боротьбі з Росією. Детальніше у публікації видання The National Interest «*Can Turkey and Ukraine Counter Russia in the Black Sea?*» від 17.05.2021 р.

Відносини між НАТО і Росією не були такими напруженими з часів закінчення холодної війни. На весні цього року напруженість, викликана пересуванням російських військових поблизу українського кордону, а також дипломатичний скандал, пов'язаний зі шпигунством російських військовослужбовців в Чеській Республіці, лише посилили цю кризу. Деякі спостерігачі стверджують, що поява більш 100000 російських військовослужбовців на кордоні з Україною і активізація військово-морської діяльності в Чорному морі можуть привести до повторення сценарію 2014 р. Експерти передбачають такі сценарії розвитку дій: це може призвести до того, що Росія зробить напад на український регіон Донбас за участю «зелених чоловічків» і «миротворців», або відкрито вторгнеться в Україну. Російська агресивна позиція продовжує активізувати НАТО, однак це не означає, що Україна та Європа стають більш безпечними. Детальніше у статті «*We need to talk about Russia, again*» (Потрібно знову поговорити про Росію) опублікованій New Eastern Europe від 19.05.2021 р.

Президент США Джо Байден вважає, що «Північний потік-2» «погана угода для Європи». Тим не менше, його уряд зараз відмовляється від санкцій проти експлуатаційної компанії газопроводу – також через відносини з Німеччиною. Критики говорять що це «подарунок» для Путіна. У звіті, поданому німецькому агентству, також йдеться, що на основі законів США про санкції проти газопроводу «Північний потік-2» та російсько-турецького газового проекту «Туркстрім», будуть застосовані каральні заходи проти чотирьох російських кораблів, які прокладали труби. Також санкції будуть введені проти чотирьох російських установ. Проте, з огляду на недавнє позиціонування Вашингтона, здається все більш малоімовірним, що завершенню будівництва «Північного потоку-2» буде перешкоджати Джо Байден. Детальніше у статті «*Biden verzichtet auf*

US-Sanktionen gegen Nord Stream 2 AG - auch Berlin zuliebe» (Байден відмовився від санкцій США проти Північного потоку 2 також завдяки Берліну) опублікованій виданням Focus від 20.05.2021 р.

Держсекретар США, Ентоні Блінкен, зустрівся з міністром закордонних справ Росії С. Лавровим у Рейк'явіку. Ці дві сторін обережно висловили свою готовність вивчити можливі місця для співпраці, незважаючи на глибинні відмінності в політиці. Однак деякі українські політики та коментатори бачили зовсім інший підтекст. В Києві, ця зустріч викликала занепокоєння, адже Вашингтон і Москва можуть на двосторонній основі вирішувати питання, що мають для України вкрай важливе значення. Детальніше про зустріч Блінкена та Лаврова у статті *«Why the Reykjavik Meeting Was A Nightmare for Kyiv»* (Чому зустріч у Рейк'явіку стала для Києва кошмаром) The National Interest від 22.05.2021 р.

Колишній президент України, Л. Кравчук підтвердив, що Україна буде прагнути до того, щоб перенести мирні переговори з Росією з Мінська, оскільки міжнародні наслідки недавнього акту повітряного піратства з боку білоруського диктатора О. Лукашенка викликало незадоволення у країні. Ще із серпня 2020 р., доцільність Мінська в якості нейтрального місця була поставлена під сумнів безпрецедентним загальнонаціональним протестним рухом в Білорусі, яке зробило Лукашенко все більш ізольованим і залежним від Росії для свого політичного виживання. Оскільки Лукашенко пов'язав свою долю з Кремлем, відносини з Україною відповідно погіршилися. Останній удар був нанесений на початку цього тижня, коли Київ приєднався до інших європейських столиць в розриві авіаційних зв'язків з Білоруссю після вимушеної посадки 23 травня пасажирського літака ЄС в Мінську. Детальніше про взаємовідносини України з Білоруссю у аналітичному матеріалі *«Putin sides with Belarus dictator over air piracy as Ukraine rejects Minsk talks»* (Путін стає на бік білоруського диктатора через повітряне піратство, оскільки Україна відкидає мінські переговори) опублікованому виданням Atlantic Council від 27.05.2021 р.

Останніми роками Facebook дуже чутливо ставиться та активно бореться проти організованих кампаній, спрямованих на спотворення суспільного дискурсу у соцмережах в інтересах тих чи інших зацікавлених сторін. Особливо ця боротьба посилилась після президентських виборів у США 2016 р., коли було встановлено втручання Росії у виборчу кампанію, зокрема через діяльність тисяч акаунтів російських ботоферм у соцмережах під виглядом американських користувачів. Нинішній звіт Facebook охоплює період останніх чотирьох років. Загалом за цей час компанія виявила понад 150 операцій впливу (influence operations, IO) у понад пів сотні країн світу. Взагалі Facebook визначає «операцію впливу» як «скоординовані зусилля для маніпулювання або спотворення суспільних дебатів задля досягнення стратегічної мети». Результати дослідження показали, що Україна опинилася серед лідерів у світі за кількістю операцій інформаційного впливу у соцмережі Facebook. Детальніше про це у статті DW *«Організоване маніпулювання у Facebook: Україна стала одним з епіцентрів»* від 28.05.2021 р.

Десятки людей з різних країн, у тому числі парламентарі, науковці та експерти, підписали звернення до уряду Німеччини та політичних партій Німеччини з проханням ввести мораторій на будівництво газопроводу «Північний потік-2». Мораторій пропонує вихід із незрозумілої політичної ситуації і є вираженням загальноєвропейської позиції. Нарешті, що важливо, мораторій дасть чіткий сигнал російським лідерам про те, що вони повинні очікувати наслідків

подальших порушень міжнародного права та принципів, на яких базується європейський порядок, підсумовують вони. Детальніше про це у матеріалі «*Nord Stream 2: apel do rządu Niemiec o moratorium*» («Північний потік-2: звернення до уряду Німеччини щодо введення мораторію») опублікованому W gospodarce від 28.05.2021 р.

Ukrainegate знову повернувся до новин, але у великій новій історії, опублікованій сьогодні, New York Times є помилки. Не дивно, що Міністерство юстиції переслідує депутатів, яких звинувачують у втручанні у вибори США та у шпигунстві на користі Росії. У вересні 2020 р. Міністерство фінансів адміністрації Трампа вже визнало Деркача та трьох інших осіб «російськими агентами» та наклало на них санкції. То ж що відбувалося насправді? Детальніше про нові деталі у справі Ukrainegate у матеріалі «*Why the New York Times Is Getting Ukrainegate Wrong*» (Чому New York Times помиляються щодо Ukrainegate) опублікованому виданням The National Interest від 28.06.2021 р.

Російсько-українське протистояння

У зовнішній політиці В. Путін продовжує покладатися на військові засоби. У президента є лише армія, за яку потрібно боротися. Росія володіє другою за величиною ядерною силою у світі, найбільшою кількістю танків у Європі. Для В. Путіна збройні сили є штучним засобом гарантування влади. Він хоче відновити вплив на пострадянському просторі. Грузія, Україна, Сирія та Лівія є одними із зупинок у його кампанії з метою повторного стратегічного завоювання. Масштабні та непередбачувані військові маневри, які в останні тижні викликали хвилювання в Україні та НАТО, є елементом цього. Все впирається в США. За останні дні Київ отримав лише дипломатичну підтримку США. США підтримують НАТО, але не Україну, оскільки вона не є її членом. І коли буде поки що не ясно. Детальніше у статті «*Публіковано във факти.бг: За Путин Студената война продължава*» (Для Путіна холодна війна триває) опублікованій виданням Факти від 03.05.2021 р.

Попри те що Росія оголосила про завершення «перевірок боєготовності збройних сил», велика кількість військових залишається поблизу кордону з Україною. Що відбувається з військами РФ, котрі були зосереджені в середині квітня 2021 р. на кордоні з Україною, що викликало занепокоєння в Києві і в західних столицях? Російські військові справді повернулися до своїх казарм чи РФ тільки зробила вигляд, що відводить війська? Ці питання залишаються відкритими, але картина почала прояснюватися. Судячи із заяв у Києві, Вашингтоні та Брюсселі, Росія явно не поспішає з відведенням військ. Детальніше про це у матеріалі DW «*Попри відведення військ: загроза війни Росії та України залишається?*» від 07.05.2021 р.

Розглядаючи ситуацію на сході України та на українсько-російському кордоні, слід пам'ятати і про наступне, що є логічним, але часто не помічається: мільйони українців за сім років здобули військовий досвід на передовій. Війна змінила тисячі людей, їх свідомість, ставлення до власної країни. Країна також змінилася, хоча дискусії про корупцію та постійне занепокоєння результатами виборів часто затьмарюють її. Можливо, через це не було масової паніки щодо інформації про перекидання російських військ до українських кордонів.

Багато українців чудово розуміють, що ця війна триває вже сім років, вона ніколи не пропадала, вона завжди була поруч. І той факт, що деякі навчилися цього не помічати, не робить її менш реальною. Детальніше про погляди військовослужбовців на російсько-українську війну у статті «*Im dichten Nebel der Wahrheit*» (У густому тумані правди) опублікованій виданням *Sueddeutsche Zeitung* від 07.05.2021 р.

У чому полягає геополітична суперечка щодо України? На думку журналіста польського видання *Wpolityce*, країни Європейського Союзу хочуть розширити ринок ЄС. Для США Україна має значення як країна, яка не входить до складу Росії. Росія хоче, щоб Україна не належала до ЄС чи НАТО, щоб вона зберігала статус позаблокової країни. І доки Київ проводив політику балансування між Сходом та Заходом, Москва притримується своїх поглядів. Більше про це у публікації «*Ukraina - neutralność czy niezależność. «Jej geopolityczna westernizacja nie jest akceptowana ani przez Rosję, ani przez Zachód»*» (Україна – нейтралітет або незалежність. «Його геополітична вестернізація не сприймається ні Росією, ні Заходом») від 09.05.2021 р.

Навесні 2021 р., на українсько-російському кордоні спостерігалось найбільше нарощування російських військових сил від початку російської агресії. Після оголошення Москвою про відведення військ, спочатку спала стурбованість у міжнародних колах з приводу можливого нового наступу Кремля, проте, поточні дані розвідки вказують на те, що переважна більшість російських сил залишаються на позиціях поблизу кордону. Не можна виключати ескалацію конфлікту у всій Європі. Неясно, чи була недавня спалах брязкання зброєю в Росії актом геополітичного залякування або справжньої генеральною репетицією повномасштабного вторгнення в Україну. Нарощування, звичайно, досягло успіху в залученні міжнародної уваги, в той же час підкреслило перевагу Росії в конфронтації з Україною. Очевидно, що В. Путін хоче зберегти тиск і ініціативу в конфлікті, який він почав сім років тому. Ні Україна, ні її міжнародні партнери не можуть дозволити собі сидіти і чекати наступних кроків Кремля. Натомість західний світ тепер повинен визнати нагальну необхідність військового зміцнення України. Детальніше про це у статті «*The only way to deter Putin is to arm Ukraine*» (Єдиний спосіб стримати Путіна – це озброєння України) від 11.05.2021 р.

Нещодавно Європейський Союз попередив, що Росія прагне де-факто інтегрувати контрольовані Кремлем сепаратистські республіки східної України. ЄС особливо також відзначив ряд конкретних кроків, зроблених Кремлем на Сході України, таких, як проведення незаконних виборів і поширення російських паспортів серед місцевих українських громадян. У сукупності ці заходи «спрямовані на фактичну інтеграцію недержавних контрольованих України районів в Росію». В даний час очікується, що Служба зовнішніх операцій ЄС підготує більш докладну доповідь по цій темі. Зауваження ЄС є своєчасним нагадуванням про те, що, незважаючи на полегшення в зв'язку з обіцянками Росії скоротити недавнє нарощування її військ на українському кордоні, семирічна війна Путіна проти України ще далека від завершення. Дійсно, в той час як загроза нового російського наступу, як видається, дещо зменшилася з середини квітня, проте Кремль не проявляє жодних ознак відступу від Криму та окупованих Росією регіонів Східної України. Детальніше про це у статті «*Putin's Ukraine War: EU warns Russia is "de facto integrating" occupied east*» (Війна Путіна з Україною: ЄС попереджає, що Росія «фактично інтегрується» на окупованому Сході) опублікованій виданням *Atlantic Council* від 13.05.2021 р.

Нещодавно Бен Ходжес, підполковник, ветеран, який спостерігав за Україною, зауважив, що росіяни жадають трьох міст уздовж Чорного та Азовського морів України, включаючи Одесу, та водний канал на північ від Криму. Сценарій захоплення каналу здається більшості українських експертів правдоподібним, і нещодавно про конфлікт навколо водного шляху писали в *New York Times*. Але Одеса? Одесу у 2014 р. Росія не змогла окупувати, і цей сценарій для більшості опитуваних не сприймається серйозно. Звичайно, у Москві є всі підстави бажати цього чудового теплового водного порту, але ніхто не повинен очікувати, що Одеса згорнеться без запеклого бою. Детальніше у публікації «*What Odesa Really Means For Ukraine's Future*» (Що насправді означає Одеса для майбутнього України) від 14.05.2021 р.

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ: РЕФЕРАТИВНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Травень 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Виконавці проєкту:

Т. Полтавець (відповідальна за випуск),
А. Бергельський (інфографіка),
О. Каращук, І. Соболева,
В. Вакульчук

Комп'ютерне верстання:

Н. Крапіва

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 1,01.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net